

V I Lenin

Tal på folkhushållningsrådets 1:a allryska kongress den 26 maj 1918

(När kamrat Lenin visar sig, hälsas han med stormande applåder.) Kamrater, låt mig först och främst överbringa en hälsning till folkhushållningsrådets kongress från folkkommisariernas råd. *(Applåder)*

Kamrater, högsta folkhushållningsrådet har nu en av de svåraste och samtidigt en av de tacksammaste uppgifterna. Det råder inget tvivel om att folkhushållningsråden kommer att få en allt större roll ju mer omfattande Oktoberrevolutionens vinningar blir, ju djupare den omvälvning den inlett kommer att gå, ju fastare grundvalarna för den socialistiska revolutionens vinningar läggs och det socialistiska systemet stärks. Bland alla statliga institutioner är det endast folkhushållningsråden som kommer att behålla en fast plats, vilken blir så mycket fastare ju närmare det socialistiska systemet vi kommer och ju mindre behovet blir av en rent administrativ apparat, en apparat som egentligen befattar sig endast med förvaltning. Sedan utsugarnas motstånd definitivt brutits och de arbetande lärt sig att organisera en socialistisk produktion kommer denna förvaltningsapparat i ordets egentliga, snäva och trånga mening, denna den gamla statens apparat att vara dödsdömd, medan en apparat av högsta folkhushållningsrådets typ är förutbestämd att växa, att utvecklas och stärkas, att omfatta det organiserade samhällets hela huvudverksamhet.

När jag, kamrater, ser på de erfarenheter som gjorts av vårt högsta folkhushållningsråd och de lokala folkhushållningsråden – med vilkas verksamhet det förstnämnda är nära och oupplösligt förknippat tror jag därför att vi inte har den ringaste grund för några slags pessimistiska slutsatser ehuru mycket är oavslutat, ofullbordat och bristfälligt organiserat. Ty den uppgift, som högsta folkhushållningsrådet ställer sig och som alla områdesråd och alla lokala råd ställer sig, är en så gigantisk och allomfattande uppgift, att det som vi alla iakttar absolut inte ger anledning till några farhågor. Mycket ofta – från vår synpunkt kanske alltför ofta – har man underlåtit att tillämpa ordspråket ”Mät sju gånger innan du klipper”. Så enkelt som i ordspråket ligger saken tyvärr inte till när det gäller att organisera hushållningen enligt socialistiska principer.

I och med att hela makten – denna gång inte bara den politiska och t o m inte i främsta rummet den politiska utan den ekonomiska makten, dvs den som rör de djupaste grundvalarna för människornas dagliga liv – gått över till en ny klass, och därtill en klass som för första gången i mänsklighetens historia leder det överväldigande befolkningsflertalet, de arbetandes och utsugnas hela massa, blir våra uppgifter mera komplicerade. Det är självklart att med hänsyn till de organisatoriska uppgifternas väldiga vikt och oerhörda svårighet, då vi på ett absolut nytt sätt måste organisera de djupaste grundvalarna för hundratals miljoner människors liv, det är helt klart att det här inte är möjligt att ordna det hela så enkelt som i ordspråket ”Mät sju gånger innan du klipper”. Det är verkligen omöjligt för oss att på förhand mäta flera gånger och sedan klippa av och fixera det som redan definitivt mätts och provats ut. Vi måste under arbetets gång pröva de skilda institutionerna, iaktta hur de fungerar i praktiken, pröva dem genom de arbetandes kollektiva gemensamma erfarenhet och framför allt genom den erfarenhet arbetsresultaten ger; vi måste resa vår ekonomiska byggnad på ort och ställe under själva arbetets gång och därtill under förbittrad kamp och ett rasande motstånd från utsugarna, vilkas desperation bara ökar ju närmare vi kommer den tid då vi definitivt kan dra ut de sista maskstungna tändarna på den kapitalistiska utsugningen. Det är klart att det under sådana omständigheter inte finns den ringaste anledning till pessimism, fast vi naturligtvis ger bourgeoisin och de i sina bästa känslor sårade herrar utsugare stor

anledning till ondskefulla utfall om vi ibland t o m inom kort tid är tvungna att flera gånger ändra förvaltningens typ, stadgar och organ för olika folkhushållningsgrenar. Det är klart att den som alltför nära och alltför omedelbart deltar i detta arbete på att ibland tre gånger omarbeta stadgarna, normerna och förvaltningsbestämmelserna för exempelvis Sjöfartsstyrelsen, naturligtvis inte alltid känner sig så glad till mods; den tillfredsställelse sådant arbete ger kan inte vara stor. Men om man en smula bortser ifrån det direkta obehaget vid det täta omarbetandet av dekretet, om man en smula djupare och med litet längre perspektiv betraktar det väldiga, världshistoriska verk som det ryska proletarietet ännu så länge måste bemästra med sina egna otillräckliga krafter, så blir det genast klart att även betydligt talrikare omarbetningar och praktiska prövningar av olika förvaltningssystem, av olika åtgärder för att skapa disciplin är ofrånkomliga, att vi i ett så gigantisk verk aldrig kan göra anspråk på att man efter en på förhand given anvisning genast och i en handvändning kan skapa det nya samhällets organisationsformer – vilket ingen enda förnuftig socialist som skrivit om framtidsperspektiven någonsin har tänkt sig.

Allt som vi vetat och som de bästa kännarna av det kapitalistiska samhället, de bästa huvudena som förutsett dess utveckling exakt påvisat, det var att denna omdaning med historisk nödvändighet i stort sett måste följa en viss riktning, att privatäganderätten till produktionsmedlen är dömd av historien, att den kommer att bryta samman, att exploatörerna oundvikligen kommer att exproprieras. Detta var fastställt med vetenskaplig exakthet. Och vi visste det när vi tog socialismens fana i våra händer, när vi förklarade oss vara socialister, när vi grundade socialistiska partier, när vi omdanade samhället. Vi visste det när vi tog makten för att gripa oss an med den socialistiska reorganisationen, men vi kunde inte känna till vare sig formerna för omdaning eller hur snabbt den konkreta reorganisationen skulle gå. Endast kollektiva erfarenheter, endast miljonernas erfarenheter kan ge de avgörande anvisningarna i detta avseende just därför att erfarenheterna hos hundratals och hundratusentals från de överskikt, som hittills både i det feodala och det kapitalistiska samhället gjort historien, är otillräckliga för vårt verk, för uppbyggandet av socialism. Vi kan inte gå tillväga så just därför att vi räknar med de gemensamma erfarenheterna, med miljoner arbetandes erfarenheter.

Därför vet vi att det organisatoriska arbetet, som utgör folkhushållningsrådets viktigaste, grundläggande och huvudsakliga uppgift, oundvikligen kommer att föra med sig en mängd experiment, åtgärder och omarbetningar, en mängd svårigheter, särskilt när det blir fråga om att placera varje människa på rätt plats, ty på detta område har vi ingen erfarenhet, här måste vi själva ta varje nytt steg. Och ju svårare fel vi begår på denna väg, desto fastare blir övertygelsen att med varje ny ökning av medlemsantalet i fackföreningarna, med varje nytt tusental, med varje nytt hundratusental människor från de arbetandes och utsugnas läger, vilka hittills levat enligt traditionen, efter vanan, och vilka nu kommer över till dem som bygger upp sovjetorganisationerna, så ökar antalet människor som är uppgiften vuxna och måste föra det hela in på de rätta spåren.

Ta en av de sekundära uppgifter som folkhushållningsrådet, högsta folkhushållningsrådet särskilt ofta har att göra med: uppgiften att utnyttja de borgerliga specialisterna. Vi alla, eller åtminstone de som står på vetenskapens och socialismens grund, vet att denna uppgift kan förverkligas endast då och endast i den mån som den internationella kapitalismen utvecklat de materiella, tekniska förutsättningarna för ett arbete som utförs i gigantisk omfattning, som baserar sig på vetenskapen och följaktligen på skolningen av en väldig kader av vetenskapligt utbildade specialister. Vi vet, att utan detta är socialism en omöjlighet. Om vi läser om verken av de socialister som under de senaste femtio åren följt kapitalismens utveckling och om och omigen har dragit slutsatsen att socialismen är oundviklig, så har de alla utan undantag påvisat att endast socialismen kommer att befria vetenskapen från dess borgerliga fjättrar, från dess förslavning under kapitalet, från dess slaveri under den smutsiga kapitalistiska

vinningslystnadens intressen. Endast socialismen kommer att göra det möjligt att i bred omfattning verkligen ordna den samhällsliga produktionen och produktfördelningen enligt vetenskapliga synpunkter för att göra alla arbetandes liv så lätt som möjligt och trygga dem möjlighet till välstånd. Endast socialismen kan förverkliga detta. Och vi vet att den kommer att göra det. Hela svårigheten med marxismen och hela dess styrka är att fatta denna sanning.

Vi måste förverkliga detta stödda på element som är fientliga mot socialismen, ty ju större kapitalet blir desto mer förtrycks och förtrampas arbetarna av bourgeoisin. Nu då makten ligger i proletariats och fattigböndernas händer, då denna makt ställer sig uppgifter som vinner dessa massors stöd, måste vi genomföra dessa socialistiska omdaningar med hjälp av borgerliga specialister, dvs specialister som fostrats i det borgerliga samhället, som inte sett några andra förhållanden, som inte kan föreställa sig några andra samhällsliga förhållanden och som därför även när de är fullkomligt ärliga människor och hängivna sin sak, är genomsyrade av tusentals borgerliga fördomar och med tusentals, för dem själva omärkliga trådar bundna vid det borgerliga samhället som är i färd med att dö och ruttna och just därför bjuder ett rasande motstånd.

Dessa svårigheter i uppgiften och i fullgörandet av den kan inte vara förborgade för oss. Av alla socialister som skrivit om denna sak kan jag inte erinra mig en enda mig bekant socialistisk skrift eller uppfattning av framstående socialister om det kommande socialistiska samhället, som skulle ha påvisat den konkreta, praktiska svårighet som reser sig för arbetarklassen, när den – sedan den tagit makten i sina händer – ställer sig uppgiften att förvandla hela summan av de oerhört rika skatter av kultur, vetande och teknik, som kapitalismen hopat och som är historiskt oundgängligt nödvändiga för oss, från ett verktyg för kapitalismen till ett verktyg för socialismen. Det är lätt i en allmän formel, i en abstrakt jämförelse, men i kampen mot kapitalismen, som inte dör med en gång och som gör ett så mycket mera rasande motstånd ju närmare döden den kommer, kräver denna uppgift väldiga ansträngningar. Att experiment företas på detta område, att vi inte sällan måste rätta till partiella fel är ofrånkomligt, när det inte med en gång lyckas att på ett eller annat område av folkhushållningen omvandla specialisterna från kapitalismens tjänare till de arbetande massornas tjänare, till deras rådgivare. När vi inte lyckas med detta med en gång, kan detta inte framkalla den minsta pessimism, ty den uppgift vi ställer oss är mycket svår, en uppgift av världshistorisk betydelse. Vi blundar inte för att vi är ensamma, av egen kraft inte kan helt genomföra den socialistiska revolutionen i ett land – detta även om landet skulle vara mycket mindre efterblivet än Ryssland, även om vi skulle leva under lättare förhållanden än efter fyra år av ett exempellöst, kvalfullt, svårt och ödeläggande krig. Den som med hänvisning till denna uppenbara styrkedisproportion vänder ryggen åt den i Ryssland pågående socialistiska revolutionen, han liknar en förbenad ”man i fodral” som inte ser längre än näsan räcker och som glömt att det inte finns en enda någorlunda betydande historisk omvälvning utan en hel rad fall av styrkedisproportion. Krafterna växer under kampens gång, i och med att revolutionen växer. När landet slår in på en väg av de största omdaningar, så länder det detta land och partiet – den i detta land segerrika arbetarklassens parti – till heder att vi på ett alltigenom praktiskt sätt tagit itu med de uppgifter som hittills ställts abstrakt och teoretiskt. Denna erfarenhet skall inte glömmas. Denna erfarenhet kan inte berövas arbetarna som nu är sammanslutna i fackförbund och i lokala organisationer och som i praktiken griper sig an med att inom landet få hela produktionen i ordning, denna erfarenhet kan man inte beröva dem vad som än må komma och hur svåra vändpunkterna i den ryska revolutionen och i den internationella socialistiska revolutionen än må bli. Denna erfarenhet har gått till historien som en av socialismens vinnningar och på denna erfarenhet kommer den framtida internationella revolutionen att uppföra sin socialistiska byggnad.

Jag tillåter mig att påvisa ännu en uppgift, möjligen den svåraste, som högsta folkhushållningsrådet måste lösa i praktiken. Det är uppgiften att införa arbetsdisciplin. När vi påvisar denna uppgift måste vi egentligen erkänna och med tillfredsställelse betona, att just fackföreningarna, deras största organisationer – metallarbetarförbundets centralkommitté, Allryska fackförbundsrådet – de högsta fackföreningsorganisationerna som sammansluter miljoner arbetande var de första som självständigt tog itu med att lösa denna uppgift. Och denna uppgift har världshistorisk betydelse. För att förstå den måste man se bort från de enstaka små misslyckandena, från de otroliga svårigheterna, som kan förefalla oövervinnliga om man betraktar dem separat. Den historiska växlingen av de samhällsekonomiska formationerna bör betraktas från ett högre plan. Först från en sådan synpunkt blir det klart vilken gigantisk uppgift vi påtagit oss och vilken oerhörd betydelse det har, att det denna gång är samhällets mest framskridna representanter – de arbetande och utsugna massorna – som påtar sig initiativet att lösa denna uppgift, som hittills i det feodala Ryssland ända till 1861 helt och hållet löstes av en handfull godsägare och som de betraktade som sin sak. På den tiden var det deras sak att skapa en förbindelse och en disciplin som omfattade hela staten.

Vi vet på vilket sätt de feodala godsägarna skapade denna disciplin. Det innebar förtryck, förnedring och utsägliga tvångsarbetskval för folkets flertal. Erinra er hela denna övergång från livegenskapen till den borgerliga hushållningen, det som ni bevittnat – de flesta av er kunde för övrigt inte göra det – och det som ni fått veta av de äldre generationerna. Denna övergång efter 1861 till den nya borgerliga hushållningen, övergången från den gamla feodala prygeldisciplinen, den disciplin som baserade sig på det mest vanvettiga, cyniska och brutala skymfande och övervåld mot människan, till den borgerliga disciplinen, svältens, det s k fria lönarbetets disciplin som i själva verket var det kapitalistiska slaveriets disciplin – denna övergång föreföll historiskt sett att vara lätt, emedan mänskligheten endast bytte utsugare, emedan en minoritet rövare och utsugare av folkets arbete lämnade plats för en annan minoritet som också bestod av rövare och utsugare av folkets arbete, emedan godsägarna avstod denna plats åt kapitalisterna, och sålunda en minoritet avlöste en annan vid undertryckandet av de arbetande och utsugna klassernas breda massor. Och t o m denna den ena utsugardisciplinens ersättande av en annan kostade år, ja årtionden av ansträngningar, krävde en övergångstid av år, ja årtionden, då de gamla feodala godsägarna fullt och fast ansåg att allt skulle gå under, att det var omöjligt att sköta hushållningen utan livegenskap, då den nya kapitalistiska företagaren vid varje steg stötte på praktiska svårigheter och var färdig att ge upp sitt företag, då ett materiellt tecken, ett väsentligt bevis på denna övergångs svårigheter var den omständigheten att Ryssland vid denna tid beställde maskiner i utlandet för att ta dessa förstklassiga maskiner i bruk, men att det visade sig att det varken fanns folk som förstod att handskas med dem eller erforderliga ledare. Och överallt i Ryssland kunde man iaktta, att utmärkta maskiner inte kom till användning. Så svårt var det att gå över från den gamla livegenskapsdisciplinen till den nya borgerligt kapitalistiska disciplinen.

Och om ni nu, kamrater, betraktar saken på detta vis, så kommer ni inte att låta vilseleda er av de personer, av de klasser, av den bourgeoisie och dess hantlangare, vilkas hela uppgift är att framkalla panik, att sprida modlöshet, att dra in fullständig modlöshet i allt arbete och framställa det som hopplöst. Dessa personer visar på varje enskilt fall av disciplinlöshet och upplösning och är färdiga att på grund av dem ge upp revolutionen – som om det någonstades i världen, någonsin i historien skulle ha funnits en enda verklig stor revolution utan fall av upplösning, disciplinlöshet och kvalfulla erfarenheter under den process, då massan utformar den nya disciplinen. Vi får inte glömma, att vi för första gången kommit fram till en sådan preliminär punkt i historien, då miljoner arbetande och utsugna faktiskt skapar en ny disciplin, en arbetets och den kamratliga sammanhållningens disciplin, sovjetdisciplinen. Härvidlag gör vi inte anspråk på snabba, framgångar, vi räknar inte med sådana. Vi vet, att denna sak

kommer att ta en hel historisk epok. Vi har inlett denna historiska epok, då vi i ett land som ännu är borgerligt slår sönder det kapitalistiska samhällets disciplin, vi slår sönder den och är stolta över att alla medvetna arbetare, alla arbetande bönder utan undantag och på allt sätt hjälper till med detta förstörelsearbete, och då det bland massorna frivilligt, på eget initiativ det medvetandet växer fram att de måste byta ut denna på de arbetandes utsugning och slaveri baserade disciplin, att de inte på order uppifrån utan på grund av sin egen livserfarenhet måste ersätta den med en ny disciplin, det förenade arbetets disciplin, disciplinen hos de förenade organiserade arbetarna och de arbetande bönderna i hela Ryssland, ett land med en befolkning på tiotals och hundratals miljoner. Det är en uppgift som innebär oerhörda svårigheter, men det är en tacksam uppgift, ty först när vi löst den i praktiken har den sista spiken slagits in i det kapitalistiska samhällets likkista som vi bär till graven. (*Applåder*)

Tidningsreferat i *Petrogradskaja Pravda* nr 108 (kvällsupplagan), den 27 maj 1918;

Pravda nr 104 och *Izvestija VTsIK* nr 106, den 28 maj 1918

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 36, s 377-386